

ALG
B
TERAP
MERKEZ

“Çocuğunuzun
Yaşam
Kalitesini
Yükseltin”

ABA

APPLIED BEHAVIORAL ANALYSIS

UDA

UYGULAMALI DAVRANIŞ ANALİZİ

İÇERİK

- ABA Nedir?
- ABA'nın 7 Karakteristik Özelliği
- ABA'de kullanılan Yöntemler
- Kullanıldığı Alanlar
- Neden ABA?
- Davranış Nedir?
- ABC Modeli
- Pekiştirme
- İpucu

ABA Nedir?

ABA; Bilişsel-Davranış ilkelerini kullanır.

İnsan davranışını anlamayı ve bireyin toplumsal açıdan önemli olan davranışlarını değiştirerek, bireyin toplum içindeki yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen bir disiplindir.

ABA, bireysel farklılıklar dikkate alınarak uygulanmak üzere geliştirilmiş, kişiselleştirilmiş bir yaklaşımdır.

ABA'nın 7 Karakteristik Özelliği

- **Uygulamalılık:** Davranışın, toplumsal açıdan önemli olması
- **Davranışsallık:** Davranışın, davranışsal ifadeler kullanılarak, gözlenebilir ve ölçülebilir şekilde tanımlanması
- **Analitiklik:** Neden-sonuç ilişkisini ortaya koyması
- **Teknolojiklik:** Uygulamanın açık bir şekilde betimlenmesi
- **Sistematiğlik:** Sistematiğ bir şekilde kavramsal bütünlük oluşturularak anlaşılabilirliğin kolaylaştırılması
- **Etkililik:** Üzerinde çalışılan davranışta istenilen etkiyi yaratan gücün ortaya konulması
- **Genellenebilirlik:** Elde edilen değişikliğin uygulama ortamı dışındaki ortamlarda , kişilerde devam etmesi

www.algiabaterapi.com

ABA'nın Amaçları

- Bireylere yeni davranışlar kazandırmak
- Bireylerin var olan davranışlarını arttırmak
- Bireylerin uygun olmayan davranışlarını önlemek
- Bireylerin uygun olmayan davranışlarını azaltmak veya önlemek
- Bireylerde meydana gelen değişikliklerin kalıcılığını sağlamak
- Bireylerde meydana gelen değişikliklerin genellemesini sağlamak

ABA'de Kullanılan Yöntemler

- Ayrık Deneme Öğretimi
- Sözel Davranış
- Doğal Ortamda Öğretim
- İşlevsel Davranış Analizi

www.algiabaterapi.com

Kullanıldığı Alanlar

- Otizmlı çocukların eğitiminde
- Özel eğitimde (Down sendromlu, Otizmlı, gelişim geriliği, zihinsel engelli, vs. çocukların eğitim ve öğretiminde)
- Okullarda (en verimli eğitimi uygulayabilmek, çocuklardan en yüksek performansı almak, problem davranışları değiştirmek)
- Kurumlarda (kurumların yönetimi, elemanlardan en yüksek performansı alma)
- Bağımlılık davranışlarında (sigarayı bırakma, zayıflama vs.)

Neden ABA?

- Kişiselleştirilmiş
- Kullanım alanı geniş
- Bilimsel araştırma kökenli
- Somut verilere dayalı
- Görsel değerlendirme imkanı

Davranış Nedir?

Organizmanın gözlenebilen ve ölçülebilen, belli başlangıcı ve bitisi olan, tekrarlanabilen, öncesindeki ve sonrasındaki olaylardan etkilenen, çevrede bir değişiklik meydana getiren, her türlü devinsel özelliğine davranış diyoruz.

ABC Modeli

- ABA, birey ile çevresi arasındaki ilişkiyi öğrenmeye yönelik kullanılan bir yöntemdir.
- Müdahaleler çevre üzerinde yapılacak değişikliklerle davranışı değiştirmek üzerine programlanmaktadır.

UYARAN(ÖNCÜL) → DAVRANIŞ → SONUÇ

ABC Modeli

(Antecedent-Behavior-Consequences)

- Uyarıcı – Öncül (Antecedent) nedir?
Uyarıcı davranışa eşlik eden bir veya birden fazla uyarıcıdır. Davranıştan önce ortaya çıkarlar.
- Davranış (Behavior) nedir?
Organizmanın yaptığı gözlenebilir, ölçülebilir, öncesinde ve sonrasındaki olaylardan etkilenen hareketler ya da durumdur.
- Sonuç (Consequence) nedir?
Davranış sonrası bireyin bir sonraki davranışı tekrarlamaya ya da tekrarlamama olasılığını etkileyecek durumdur. Davranış üzerinde yaptığı etkiye göre pekiştirici ya da ceza olarak adlandırılır.

Pekiştirme

Davranıştan sonra meydana gelen, davranışın ileride tekrarlama olasılığını arttıran durumlara pekiştirme, bu durumda kullanılan uyaranlara pekiştireç denir.

İki çeşit pekiştirme vardır:

- 1) Olumlu Pekiştirme
- 2) Olumsuz Pekiştirme

Ölümü Pekiştirme

Davranıştan sonra ortama bir uyarının eklenmesiyle birlikte davranışın tekrarlama olasılığını arttırmasıdır.

-Markette şeker için ağlayan çocuğa şeker alınması ve çocuğun her şeker istediğinde ağlaması

İki çeşit pekiştireç vardır:

1) Birincil pekiştireçler

2) İkincil pekiştireçler

www.algiabaterapi.com

Birincil Pekiştirenler

Organizmanın, içsel ya da biyolojik gereksinimlerini karşılayan pekiştirenlerdir. (yiyecek, içecek, uyku, cinsellik)

Birincil pekiştirenler öğretilmesi gerekmeyen pekiştirenlerdir. Eğitime ilk başlanıldığında kullanılması tercih edilebilir.

Mutlaka ikincil pekiştirenlerle eşlenip, zamanla yerlerini ikincil pekiştirenlere bırakması hedeflenmelidir.

İKİNCİ PEKİŞTİREÇLER

Organizmanın biyolojik ya da içsel gereksinimlerini karşılamaya yönelik ya da yaşamsal önemi olmayan fakat organizma için bir değeri olan, hoş giden pekiştireçlerdir.

- Nesnel Pekiştireçler

- Etkinlik Pekiştireçleri

- Sosyal Pekiştireçler

- Sembol Pekiştireçler

Olumsuz Pekiştirme

Davranıştan sonra, ortamdan itici/caydırıcı uyarının çekilmesiyle davranışın tekrarlanma olasılığının artmasıdır. Kaçma ve kaçınma olarak iki şekilde gerçekleşmektedir.

-Dersini yapmayan öğrenciye, öğretmenin düşük not vermesi ve artık öğrencinin derslerini zamanında bitirmesi

Pekiştirme Tarifesi

Davranışın sürekli pekiştirilmesinden hiç pekiştirilmemeye doğru farklı süre ya da oranda pekiştirilmesine pekiştirme tarifesi denir.

Davranışın öğrenilmesi, değiştirilmesi ve bağımsızlaştırılması aşamalarında kullanılır.

Pekiştirme Tarifesi

1) Sürekli ve Aralıklı Pekiştirme

2) Oranlı Pekiştirme

3) Zaman Aralıklı Pekiştirme

Ceza

Davranıştan sonra meydana gelen, davranışın tekrarlama olasılığını azaltan durumlara ceza denir.

İki tür ceza vardır:

- 1) Olumlu ceza
- 2) Olumsuz ceza

Olumlu ceza

Davranışın sonrasında, davranışın tekrarlama olasılığını azaltan uyarının ortama katılma sürecidir.

Örnek: Dayak, kötü not vb.

Olumsuz Ceza

Davranışın sonrasında ortamdan uyarının çıkartılmasıyla davranışın tekrarlama olasılığının azaltılma sürecidir.

Örnek: elinden oyuncuğunun alınması, ceza ödenmesi vb.

İlimlik Hiyerarşisi

- Ayrımlı Pekiştirme (1.düzey)
- Sönme (2.düzey)
- Tepkinin Bedeli- Mola (3. düzey)
- Koşulsuz İtici Uyaran Verme (4.düzey)
- Koşullu İtici Uyaran Verme
- Aşırı Düzeltme

İpucu Verme

Bireyin doğru davranışta / tepkide bulunma olasılığını arttırmak üzere kullanılan ve ortamda sürekli bulunmayan yardımdır. İpuçları;

- Yeni becerilerin öğretilmesinde,
- Daha önce öğrenilmiş becerilerde arka arkaya yapılan yanlışların düzeltilmesinde,
- Yönergelere uymada kullanılır.

En Yaygın Kullanılan İpucu Türleri

1. Fiziksel ipucu
*Kısmi Fiziksel İpucu
*Tam Fiziksel İpucu
2. Model olma
3. Görsel ipucu
4. Sözel ipucu
5. Pozisyonel ipucu
6. Jestsel ipucu

İpucunun Özellikleri

- Uyarının hemen arkasından verilmelidir
- Sistematik olarak planlı bir şekilde uygulanmalıdır
- Hedef davranışa göre seçilmelidir
- İpucu verilirken bireyin dikkatinin çekilmesine özen gösterilmelidir
- Beceri kazanılır kazanmaz silikleştirme prosedürüne başlanmalıdır.

İpucu Hiyerarşisi

- En Azdan En Çoğa
- En Çoktan En Aza
- Zaman Gecikmeli
- Silikleştirme
- Şekillendirme
- Zincirleme

www.algiabaterapi.com

Silikleştirme

Verilen ipucunun, uyarının veya pekiştirecin zaman içinde sistematik olarak azaltılarak yokedilme prosedürüdür.

Silikleştirmenin kullanılma durumları:

1. İpucu silikleştirme: Kullanılan ipuçlarının hiyerarşik olarak azaltılıp yok edilme prosedürü
2. Pekiştireç silikleştirme: Kullanılan pekiştirecin sistematik olarak azaltılıp yok edilme prosedürü
3. Uyarın silikleştirme: Uyarının ön plana çıkarılması için uygulanan uyarının özelliklerinin abartılma sürecinin sistematik olarak azaltılıp yok edilme prosedürü.

Şekillendirme

Hedef davranışa yönelik ardışık yaklaşımların seçici olarak pekiştirilmesinden oluşan bir prosedür

Motor ve sözel becerilerde kullanılır. Sistemik pekiştirme uygulamasına örnektir.

Zincirleme

Karmaşık bir davranışın öğretilmesi için, o davranışı oluşturan alt basamakların sistematik bir şekilde pekiştirilmesini içeren bir prosedürdür. Böylece her bir cevap/tepki bir önceki için pekiştireç görevi görürken, bir sonraki basamak için de uyarıcı görevi görecektir.

Zincirleme uygulama yöntemine göre,

1. İleriye Doğru Zincirleme
2. Geriye Doğru Zincirleme
3. Bütün Görev Zincirlemesi

Gorev Analizi

Öğretilecek karmaşık becerinin alt basamaklarının belirlenmesi prosedürüdür.

- Zincirleme prosedürüne başlamadan önce tamamlanmalıdır.
- Kişiyeye göre bireyselleştirilmelidir.
- Basamakların içerdiği ve nasıl öğretileceği belirlenmelidir.

Görev Analizi

Görev analizi yaparken:

- Beceriği yapan biri gözlemlenebilir
- Beceriği kendiniz yapabilirsiniz
- Bu beceriyi yapan bilir bir kişiye danışabilirsiniz

TIŞÖRT GİYİNME BECERİ ANALİZİ

ÖĞRENCİNİN ADI SOYADI:

KAZANIM

GENELLEME

Başlangıç

Bitiş

Başlangıç

Bitiş

1. Tişörtün etek kısmından tutar.

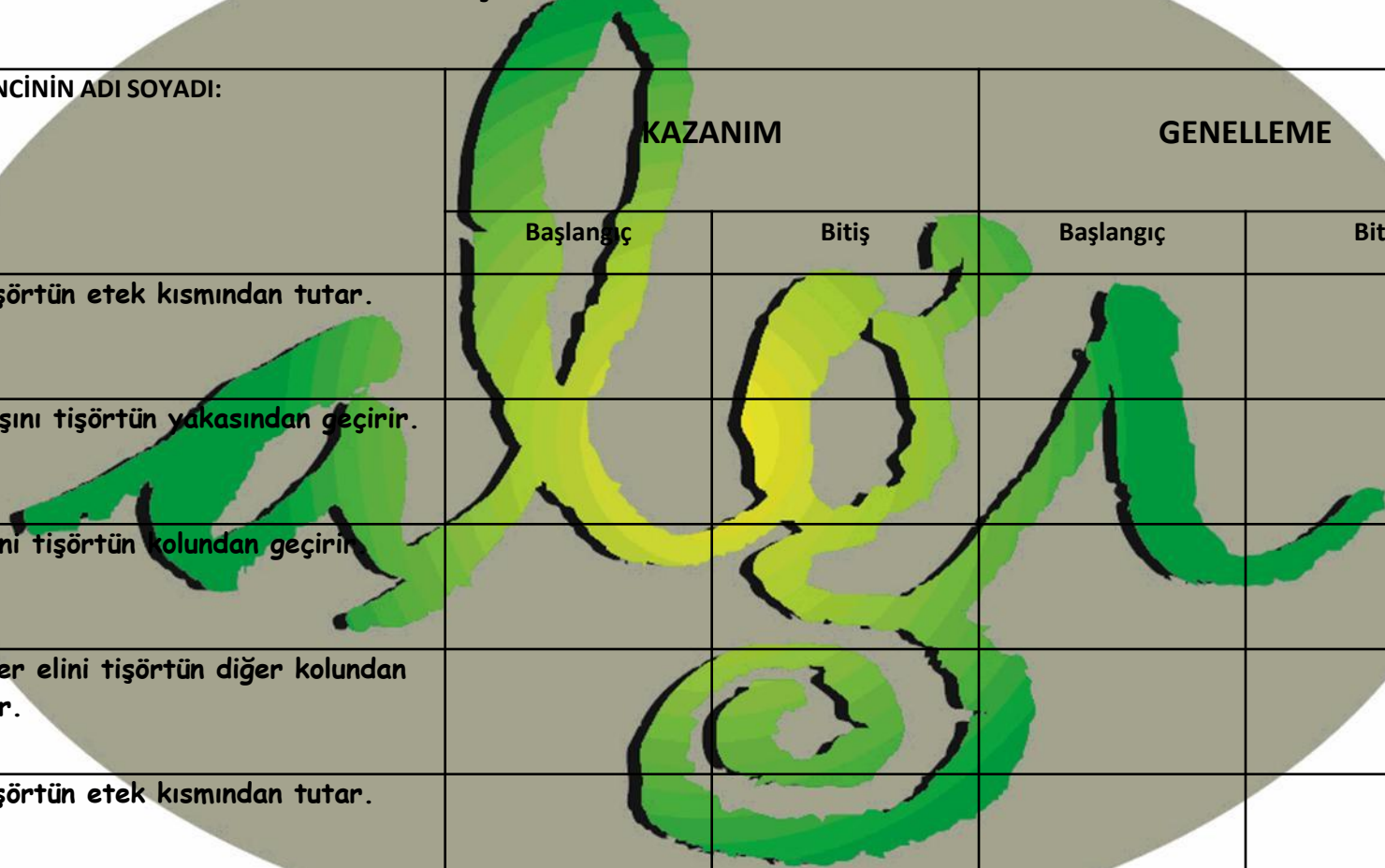
2. Başını tişörtün yakasından geçirir.

3. Elini tişörtün kolundan geçirir.

4. Diğer elini tişörtün diğer kolundan geçirir.

5. Tişörtün etek kısmından tutar.

6. Tişörtün etek kısmını beline kadar

Yanıt Aralığı

Uyaran verildiği andan itibaren bireyin cevap/ tepki vermesine kadar geçen sreye denir.

Bu zaman 5 saniyeyi geçmemelidir.

veri (Data)

ABA uzmanları davranış değişikliği sürecindeki gelişmeleri direkt gözlemlerler. Yaptıkları sürekli ölçümler kaydederler.

Bu ölçümlerin ürününe VERİ denilir.

Veri Toplamak Neden Önemlidir?

1. Veriler müdahale planı için ipuçları verir
2. Veri kökenli yaklaşımlar, hazır yaklaşımlardan daha etkilidir. Bireyin davranışı niye yaptığı hakkında bilgi verir
3. Veriler kişiselleştirilmiş program geliştirilmesine yardımcı olur
4. Uygulanan müdahale programının etkili olup olmadığını gösterir

Grafikler

Grafikler ABA uzmanları için en önemli araçtır. Grafikler, yapılan ölçümler ile değişkenler arasındaki ilişkiyi görsel olarak sergileyen, olabildiğince sade bir formattır.

ABA'de en çok kullanılan grafik formatı *Line Graphs*. Grafiklerde tek renk SİYAH kullanılır.

ALGI ABA TERAPİ MERKEZİ
'Çocuğunuzun Yaşam Kalitesini Yükseltir

Program: Kağıdı Yarıya Kesmek (2'ye)

Çalışılan Beceri:

20 cm genişliğinde kağıt.

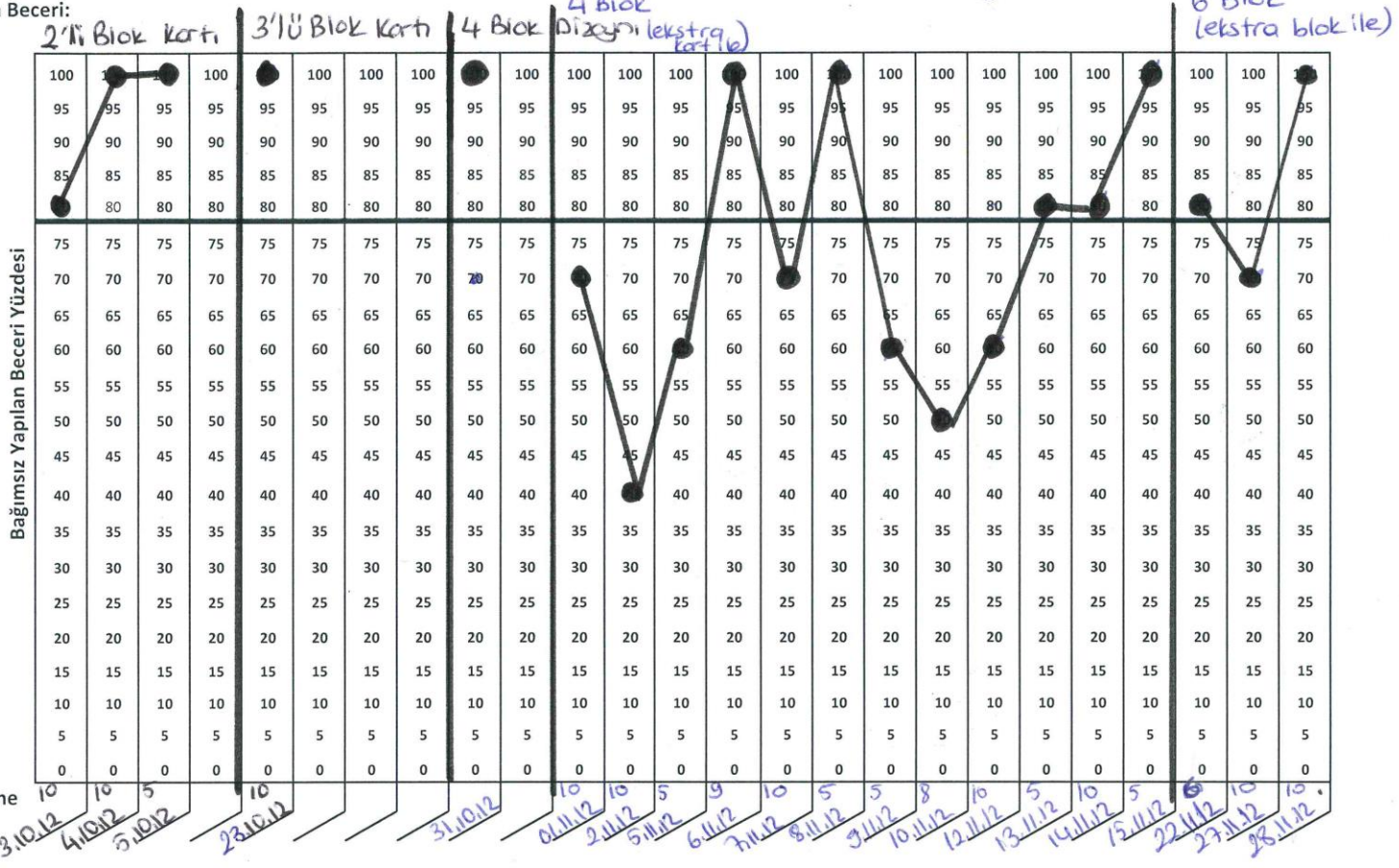
Bağımsız Yapılan Beceri Yüzdesi	Deneme																																				
	5	10	10	7	6	10	9	10	10	10	5	8	5	10	10	5																					
Tarih	13.11.12	14.11.12	15.11.12	17.11.12	19.11.12	20.11.12	21.11.12	22.11.12	23.11.12	28.11.12	30.11.12	3.12.12	4.12.12	5.12.12	6.12.12	11.12.12																					
100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100					
95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95				
90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90	90			
85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85	85		
80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80		
75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75	75		
70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70		
65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	65	
60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	60	
55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	55	
50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	45
40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40
35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35
30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ALGI ABA TERAPİ MERKEZİ
'Çocuğunuzun Yaşam Kalitesini Yükseltin'

Program: Resimli Kartların Üzerine Blok Dizmeyi (B 9)

Çalışılan Beceri:

Kaynakça

- Altıkulaç, N. N., (2012). ABA Eğitim Serisi
- Baer, D. M., Wolf, M. M., & Risley, T. R. (1968). Some current dimensions of applied behavioral analysis. *Journal of Applied Behavioral Analysis*, 1, 91-97.
- Tekin-İftar, E. ve Kırcaali-İftar, G. (2006). *Özel Eğitimde Yanlıssız Öğretim Yöntemleri*, Nobel Yayın Dağıtım.

TEŞEKKÜR EDERİZ...

Psk.Yeşim TUNA ve Psk.Elif SANAL